

egy jelenségről való tudósítás a célja, hanem az, hogy a valóság egészéből bizonyos elemeket kiválasztva szubjektív víziókat hozzon létre. Személyes szimbólumteremtő képesség, koherens alkotói látásmód, abszurdításba hajló képi világ jellemzi a műveit. Az utóbbi években készített sorozatain a korábban megszokott, a dokumentarista fényképezésre jellemző kívülről fotós attitűdöt egy sokkal személyesebb hang váltotta fel. Ennek eredményeképpen került nagyobb hangsúly a képkészítés folyamatára, illetve az azt lehetővé tevő munkára, a fényképezési helyzetek kialakítására: Barakonyi az általa megörökített események „szerves részévé”, szereplőjévé és átélőjévé vált. Legutóbb például egy Magyarország minden részére fagyasztott árukat szállító cég, a Family Frost autóinak másodpilótájaként járta az ország eldugott településeit: az árukat „kihordó” ismerős sofőr és az ott élők viszonyrendszerén keresztül örököltette meg és „láttatta” a „magyar valóságot”.

A most a Dorottya Galériában bemutatásra került fotósorozat kedvéért pedig tatabányai fiatalok egy csoportjával barátkozott össze: mindennapjaik részévé válva kísértte el őket életterük különböző helyszíneire. Fényképezte személyes környezetüket, magánéletüket és hétköznapi tevékenységeiket: az evést, ivást, alvást, a tévénézést, a gördeszkázást – a társaság összeverődését, együtt lógását és szétszéledését egyaránt nyomon követte. A csoportképek mellett egy-két kiválasztott szereplőről portrékat is készített. Azonban ezeken a felvételeken – a műfaji sajátosságoknak ellentmondva – nem az egyes személyek minél differenciáltabb ábrázolása a lényeges. Barakonyi fő törekvése nem a személyiségjegyeik bemutatása, modelljei üres tekintete nem árul el semmit a lélek mélységeiről. Semmitmondó pillantásuk mintha az élettelen környezet tárgyainak, „elhagyott díszleteinek” lenyomata lenne, a szürke, személytelen városképé, a funkció nélküli berendezéseké.

A képek többletjelentéséhez nagyban hozzájárul a tartalom és a megjelenítési mód kapcsolatának ellentmondásossága is. Ugyanis míg a szereplők és a környezet a csendes melankólia állapotában tengődik, létezik és vegetál, addig a felvételek gondosan elrendezett kompozíciójuk és finom, már-már festőien lágy tónusú színhasználata a hétköznapi valóságon túlmutató – nem csak esztétikai – dimenziókba helyezi a jeleneteket. Az egyedi helyzetek és emberi sorsok általános érvényűvé, egy problémakör emblemaivá válnak. Hiszen ez a jelenség, a múltból átöröklött, a nemzeti identitásban és a társadalmi közgondolkodásban jelen levő tartalmak feldolgozatlansága, illetve (át)értékelésük nehéz és ellentmondásos folyamata a jelenben az egész egykori kelet-közép-európai térség meghatározó, közös élménye.

Csiszek Petra

Átokföldje

Wasteland

➔ Hattyúház Galéria, Pécs
➔ 2008. június 6 – július 11.

Átokföldjét jobb messze elkerülni, ám aki kíváncsi rá, elegendő, ha déli irányba fordítja tekintetét – közelebb van, mint gondolná: itt a Balkánon. Ezt állítják legalábbis a pécsi Hattyúház Galéria legutóbbi kiállításának kurátorai, BENCSIK BARNABÁS és OLTAI KATA. A régió művészetéből ízelítőt adó válogatásukon keresztül egy kiábrándult világ mindennapjai körvonalazódnak. Nyilván erre utal a T. S. Eliot angol költő 1922-ben megjelent költeményéből kölcsönözött kiállítás cím is, hiszen a *The waste land*, vagyis az *Átokföldje* megszületésének hátterében az első nagy világgéést követő, az európai értékrendbe vetett bizalom teljes megrendülése állt. A választott címmel felidézett másik párhuzam – egy hasonló elnevezésű, még Commodore 64-re írt számítógépes játék 1987-ből – sem kevésbé szívderítő: a szerepjátékok hőskorából származó programban az atomkatasztrófa sújtotta Föld néhány túlélő harcosa küzd a civilizáció romjai között. Az asszociációs körbe bekapcsolt mindkét munka alaphangulatát a kiábrándultság, egy háború utáni világ illúzióvesztett sivársága határozza meg. Ennek megfelelően a kiállított művekben megnyilvánuló jelen-, közelmúlt- és jövőszemlélet feldolgozatlan múltbeli traumákkal, a morális értékrend megszűnésének tapasztalatával, valamint a nemzeti identitás elkésett megkonstruálásának szándékával terhelt, miközben szakítani igyekszik az anakronisztikus történelemszemlélettel. Az öt művész – egy bolgár, egy horvát, egy magyar, egy szerb és egy szlovén – munkáit pedig Pécssett, a „Balkán kapujában” állították ki, aminek nyilván jelzésértéke van, hiszen az alkotók itt születtek és nőttek fel, s ugyanazon geopolitikai konstellációnak a különböző helyzeteit tapasztalták meg, így műveik hiteles lenyomatát adják a helynek és a kornak.

Gyenis Tibor

Terület, 2004, C-print, 120 x 170 cm (Vintage Galéria, Budapest)

Hogy miként is képzelhetjük el ezt a bizonyos *Átokföldjét*, ahhoz talán GYENIS TIBOR sokak által jól ismert *Terület* (2004, C-print, 120×170 cm, Vintage Galéria, Budapest) című fotója nyújthat némi támpontot. A képen egy vízzel elöntött, sárban úszó, megműveletlen földterületet látunk, ahol a rendezőelvet a felhalmozott szemétkupacok színes kavalkádjából (textíliák, műanyag edények, építkezési törmelék, leselejtezett háztartási gépek, stb.) kialakított geometrikus rácsozat adja. Mintha egy anti-utópia „termőföldjeinek” parcelláit látnánk a nem is olyan távoli jövőből, ahol a földműves sárból és szemétből kinőtt termést arat majd.

De az is megeshet, hogy olyan fura, geológiai képződményekhez hasonlító alakzatokkal találkozunk *Átokföldjén*, mint TOBIAS PUTRIH hullámkartonból készült, nagyméretű szobrai. A *Macula*-sorozat (Series B., No. 16 és 18. 2006, 2007, hullámkarton, Galerija Gregor Podnar, Ljubljana) darabjai földöntúli helyé varázsolják a galéria terét: egyszerre könnyedek és áttetszőek – az anyag és a hullámkartonon átszűrődő fény miatt –, ugyanakkor monumentálisak és időtlenek a formaviláguk miatt. A két tárgy „fenségessége” mindazonáltal bizarr és félelmetes hatással is párosul. A szlovén művész másik kiállított munkája egy 11 képpárból álló sorozat, amely a címének megfelelően – *Sci Vs Fi* (2002, 11 db digitális print, 44,5×32 cm, Galerija Gregor Podnar, Ljubljana) – a tudományt és a fikciót egymás ellentétéként, pontosabban ellentétpárokba rendezett sorozatokként ábrázolja. Az egyik rajzon így Walt Disney-féle Mickey Mouse-figura 1928-tól 1990-ig bekövetkezett átalakulását követhetjük nyomon, míg ellentétpárján, Sir d’Arey Thompson 1917-ből származó rajzán a halak evolúcióját. Egy másik duó: Jar Jar Bisuks figurája a *Star Wars* első epizódjából (1999) összepárosítva egy camelopardalis-szal (tevepárduccal, másképp zsiráffal), Gaspar Scholl 1667-ben készült enciklopédiájának egyik oldaláról. Nemcsak különféle lények és állatok, de az elmúlt évszázadok legelvetemültebb fantazmagóriái is találkozhatnak tudományos felfedezésekkel vagy teljesen hétköznapi tárgyakkal: így állítódik például párhuzamba Friedrich Kiesler 1959-es, végtelen házhoz készített modellje a Hupikék Törpikék egy maxi kindertojás belsejéből származó, gomba alakú műanyag házacskájával. Bár tudomány és áltudomány, fantáziaszülte ötletek és mindennapok banalitása keveredik, a párban állók között, meglepő módon, mégis „kapcsolatok szövődnek”. Az (ál)tudományos pontosságú cirkalmas feliratokkal, finom vonalvezetésű ábrákkal „kivitelezett” képek akár egy századokkal korábbi „ritka és furcsa dolgok enciklopédiájának” lapjai is lehetnének.

Jugoszlávia felbomlása és a dél-szláv háború okozta feldolgozatlan traumák személyes olvasata jelenik meg IVAN GRUBANOV szerb

Tobias Putrih

Macula-sorozat (Series B., No. 16 és 18. 2006, 2007, hullámkarton, Galerija Gregor Podnar, Ljubljana)

Ivan Grubanov

Tanulmány az apámról, 2004, diavetítés, 80 kép, Berlin, Wochmaschine

művész *Tanulmány az apámról* (2004, diavetítés, 80 kép, Berlin, Wochmaschine) című munkájában. Az ötvenes éveiben járó, még mindig jó kiállású apa – akár egy tigris a ketrecében – ingázik a négy fal között, vagy nappalja kanapéján fetreng és hever tétlenül egy szál alsónadrágban. Az idő mintha megállt volna körülötte: a berendezés, a tárgyak a hetvenes évek szocializmusát idézik. Az enteriőrök sorát megszakítva néha egy, a dél-szláv háborúban lebombázott belgrádi épület maradványa tűnik fel vagy egy belső udvar betonsarkában elhagyatottan álló kondigép (talán az apa edzhetett rajta). Felvillannak egy 2004-es béke-fesztivál teljesen üres színpadának képei is, ellentétbe állítva egy felvonulásról készült felvétellel, ahol a tömegben néhányan Milosevics portréját emelik a magasba. Ahogyan haladunk előre az időben, a képeken megjelenik a fiatal művész és testvére: a két fivér apjukat utánzó beállításokban, egyforma alsónadrágban ugyanazokban a pózokban, ugyanazokban a fotelekben, ugyanannak a lakásnak a tereiben. Arcukon azonban nem az apjukéhoz hasonló, haraggal a múltba tekintő kifejezés ül, hanem egy szelíd és inkább beletörődő tekintet tükröződik, mely a kilátástalan jövőbe tekint. Másfajta jövőt vetít elénk DAVID MALJKOVIC horvát művész *Jelenetek az Új Örökséghez I-III.* (2004–2006, video, Annet Gelink, Amszterdam) című, három részes videomunkájában. Az utópisztikus jelenetek helyszíne a horvátországi Petrova Gora, ahol Tito megrendelésére 1981-ben építették fel a második világháborúban elesett jugoszláv partizánok emlékművének szánt épületet. Az épületet Vojin Bakic, az akkori rendszer elismert építésze tervezte a modernizmus szellemében. A mára teljesen lepusztult, elhanyagolt és szétlopkodott épület és elvadult környezete tökéletes díszlet egy science fiction filmhez. Az első jelenetben, amely 2045. május 25-én, Tito születésnapján játszódik, fiatal férfiak érkeznek a helyszínre, és miután körbejárják annak üres tereit, különféle fura hangokkal kommunikálva üzennek valami ismeretlen erőnek. A második részben 2063. november 29-én egy alufóliába csomagolt úrautó érkezik a havas tájban az építményhez. Az utolsó, leghosszabb jelenetben fiatalok veszik birtokba a helyet: mintha egy gimnáziumi iskola udvarát látnánk, ahol épp szünet lévén lézengenek a diákok. Ám ezek a diákok egy kicsit mások: néhányan meredten bámulnak maguk elé, míg vannak közülük néhányan, akik egy szintén alufóliába csomagolt úrfocilabdát rugdosnak. A felvételek képi minősége feltehetően szándékoltan rossz, az összhatás pedig egyszerre vicces és szárnalmas, de valahogy mégis elhisszük a filmnek, hogy a Balkánon csak ilyen low budget sci-fi-t lehet forgatni.

Átokföldjét tehát ne úgy képzeljük el, mint ahol csak szomorúság és szürkeség terem: néha még a humor is felüti fejét, még ha elég cinikus formában is. ALLA GEORGIEVA bolgár művész 6 darabos posztersorozata a *Boldog születésnapot Neked!* (2003, ink jet papír) a *Power & Play* fantázianévre keresztelt, ám annál valószínűbb lőfegyverek reklámplakátjai. Formájuk, színviláguk és betűtípusuk stílusjegyei

David Maljkovic

Jelenetek az Új Örökséghez I-III., video, 2004–2006, video (Annet Gelink, Amszterdam)

Alla Georgieva

Boldog születésnapot Neked! 2003, ink jet, papír

teljesen megegyeznek a kínai piacon megvásárolható olcsó gyerekjátékok dizájnjaival. A terméket népszerűsítő fotókon cukorka-színekben pompázó háttér előtt 6-10 éves forma kisfiúkat látunk, kezükben gépfegyverrel: választhatunk az *Arminius* névre keresztelt magnum 357-es, a *Taurus* nevű revolver vagy akár a *Smith & Wesson* néven futó shotgun közül, gyermekünk habitusától, személyiségétől vagy anyagi helyzetünktől függően. Ha hiszünk a reklámnak, ennél nagyobb meglepetést nem is szerezhetnénk a számukra. A művész egy másik munkájában hasonlóan radikális módon kommercializálja és defetiszálja az ünnepet: megrendelhető születési torta-kollekciójának reklámkampánya az a posztersorozat (*Happy Birthday To You!*, 2003-2008, 6 db poszter, 70x100 cm, ink jet), ahol a választható sütemények marcipánjeleneitei obszcén pózokban vagy illuminált állapotban fetrengő ünneplő alakokat jelenítenek meg. A reménytelenség és kiábrándultság érzete csak a kiválasztott művészek karrierjét tekintve nem állja meg a helyét: a javarészt harmincas éveikben járó alkotók mára a nemzetközi művészeti szcéna elismert szereplőivé váltak. Rendszeresen állítanak ki Nyugat-Európában, New Yorkban, és olyan rangos események szerepelői, mint az *Istanbuli Biennale*, az *Art Basel*, a *Manifesta* vagy a *Vencei Biennálé*. Ez persze jó hír, hiszen akkor talán van esély arra, hogy ha ezt az elátkozott területet egyszer majd megint bejárjuk, akkor már ne feltétlenül a Eliot-féle (élet)ézés kerítésen hatalmába minket:

E húrokon hegedült halk zenéket
S cincogtak lila fényen át
S csapkodtak csecsemőarcú denevérek
S fejjel le kúsztak egy sötét falon
S a léghen fejtetőn álltak a tornyok
S emlékező harangok szava kongott
S hangok zengtek üres ciszternákból és kiszáradt kutakból.*

* Részlet T. S. Eliot: *The waste land* című verséből. Fordította: Vas István.